

УДК 378:356:355

Наталія ЯЗАН

*здобувачка вищої освіти третього освітньо-наукового рівня (доктор філософії з Права)
Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна;
начальник сектору превентивної комунікації відділу превенції Ужгородського
районного управління поліції Головного управління Національної поліції
в Закарпатській області, майор поліції
e-mail: yazannatasha@ukr.net, ORCID: 0000-00021-7621-9506*

Науковий керівник

Наталія ФІЛІПЕНКО

*докторка юридичних наук, професорка,
професорка закладу вищої освіти кафедри права гуманітарно-правового факультету
Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут», м. Харків, Україна
e-mail: n.filipenko@khai.edu, ORCID: 0000-0001-9469-3650*

ЗАСАДИ БЕЗПЕКИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ ЯК ЕЛЕМЕНТУ СЕКТОРУ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Анотація: в доповіді розглянуті питання створення належних умов безпеки для учасників освітнього процесу шляхом побудови/відбудови безпечної інфраструктури закладів освіти за допомогою не лише стандартних заходів, але й експериментальних проєктів за участю та взаємодією всіх служб і відомств, причетних до забезпечення сталого й безпечного освітнього процесу.

Ключові слова: діти, війна, безпека, військова агресія.

На території України внаслідок військової агресії Росії з 24 лютого 2022 року до теперішнього часу 3428 закладів освіти постраждали від бомбардувань та обстрілів, 365 з них зруйновано повністю [1]. А це означає, що діти нашої країни знаходяться під щільним прицілом та мають бути захищені. Для максимального захисту дітей під час освітнього процесу найбезпечніший варіант, щоб укриття знаходилось безпосередньо в закладі освіти, а не поза ним.

Адже якщо укриття розташоване поза школою, є ризики, що не всі діти зможуть встигнути вчасно евакуюватися, бо ми розуміємо, що під час повітряної тривоги кожна секунда переміщення до укриття може коштувати життя. Також, багато що залежить від кількості учнів та працівників у закладі освіти, від того, з якої відстані запущена ракета і якого вона типу ракета. Діти можуть реагувати непередбачувано, що значно ускладнить евакуацію. Тому чим швидше діти та працівники зможуть діставатися до укриття, тим краще.

Кабінет міністрів України затвердив План пріоритетних дій Уряду на 2023 рік розпорядженням від 14 березня 2023 р. № 221-р (у подальшому – План), згідно якому проводиться моніторинг кількості зруйнованих / пошкоджених громадських будівель, зокрема закладів освіти та охорони здоров'я, а також залучення коштів для їх відновлення (кошти резервного фонду державного бюджету, кошти міжнародних фінансових організацій тощо) [2].

На підставі Плану розроблена Концепція безпеки закладів освіти Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07 квітня 2023 року № 301-р (у подальшому – Концепція), основними завданнями якої є: створення безпечної інфраструктури закладів освіти; ефективне попередження та протидія негативним безпековим явищам в освітньому середовищі; формування компетентностей безпеки в учасників освітнього процесу; організація безпечного підвезення учнів та вчителів до/із закладів загальної середньої освіти.

Створення безпечної інфраструктури закладів освіти можливо забезпечити шляхом: облаштування існуючих та будівництва нових захисних споруд цивільного захисту закладів освіти із застосуванням проектів повторного використання або за індивідуальними проектними рішеннями з урахуванням вимог законодавства з питань пожежної безпеки, вимог щодо необхідної кількості евакуаційних виходів, наявності водопостачання, водовідведення, вентиляції, обігріву, освітлення, Інтернету, засобів надання медичної допомоги, доступності для маломобільних груп населення, зокрема осіб з інвалідністю; забезпечення мінімальних вимог для належної організації освітнього процесу в захисних спорудах цивільного захисту закладів освіти; забезпечення пожежної та техногенної безпеки закладів освіти; забезпечення в установленому порядку охорони закладів освіти із залученням поліції охорони, встановлення у закладах освіти комплексу тривожної сигналізації з підключенням до пунктів централізованого спостереження та реагування, встановлення стаціонарних металодетекторів, облаштування необхідних огорож та здійснення інших інфраструктурних заходів щодо організації безпеки закладів освіти; удосконалення нормативно-правової бази у сфері цивільного захисту з метою створення безпечних умов перебування у закладах освіти учасників освітнього процесу.

Ефективне попередження та протидію негативним безпековим явищам в освітньому середовищі можливо забезпечити шляхом: посилення поліцейської присутності у закладах освіти з наданням ефективних поліцейських послуг щодо недопущення вчинення правопорушень учасниками освітнього процесу та стосовно них; запровадження системи раннього попередження та евакуації

учасників освітнього процесу в разі нападу, ризику нападу на заклад освіти або іншої небезпеки; впровадження алгоритму дій у разі виникнення небезпечних ситуацій, виявлення вибухонебезпечних та інших підозрілих предметів у закладі освіти; трансформації психологічної служби системи освіти та психологічного супроводу з урахуванням впливу військової агресії на учасників освітнього процесу; удосконалення нормативно-правової бази у сфері громадської безпеки в частині підвищення ефективності попередження та недопущення вчинення правопорушень в закладах освіти.

Реалізація Концепції сприятиме створенню безпечного освітнього середовища в закладах освіти, поліпшенню стану їх пожежної та техногенної безпеки, можливості для кожного закладу освіти організувати освітній процес в очному режимі, забезпеченню комфортного перебування в об'єктах фонду захисних споруд закладів освіти, а також підвезенню учнів та вчителів до/із закладів освіти.

Крім того, реалізація Концепції підвищить ефективність превентивних заходів щодо запобігання та попередження вчиненню правопорушень в освітньому середовищі та створить безпечні умови навчання та викладання, комфортну міжособистісну взаємодію, що сприятиме емоційному благополуччю учасників освітнього процесу, відсутності будь-яких проявів насильства, забезпечивши при цьому достатньо можливостей для їх запобігання, а також дотримання прав і норм фізичної, психологічної, інформаційної та соціальної безпеки кожного учасника освітнього процесу.

Забезпечення виконання завдань та заходів, передбачених Концепцією, допоможе убезпечити учасників освітнього процесу від непередбачуваних подій, спричинених військовою агресією Російської Федерації проти України, а також надасть можливість безперешкодної реалізації права на освіту та належні, безпечні і здорові умови навчання та викладання [3].

Говорячи про безпеку слід проговорити про алгоритм дій у разі нападу або ризику нападу на заклад освіти:

1. Керівник закладу освіти координує та контролює дії членів команди реагування закладу освіти та працівників закладу освіти.

2. Команда реагування закладу освіти та/або працівник закладу освіти:

1) негайно викликають поліцію та (за необхідності) інші екстрені служби, вмикає систему оповіщення за першим сигналом та повідомляє керівнику закладу освіти про напад або ризик нападу на заклад освіти;

2) з'ясовує обставини нападу або виникнення ризику нападу (сутність загрози, кількість постраждалих від нападу, їх фізичний стан та місце перебування);

3) у разі неможливості евакуації, зокрема якщо проведення евакуації може бути небезпечним, уживає заходів щодо залишення учасників освітнього процесу в місці їх перебування в закладі освіти та блокування будь-яким способом дверей та вікон;

4) у разі проведення евакуації вмикає систему оповіщення за другим сигналом;

5) уживає заходів щодо проведення безпечної евакуації учасників освітнього процесу в безпечне місце;

6) організовує безпечне пересування учасників освітнього процесу до укриття або іншого безпечного місця;

7) перевіряє приміщення, будівлю закладу освіти на відсутність у них учасників освітнього процесу;

8) виконує вимоги поліцейських та/або працівників ДСНС, які прибули в заклад освіти для реагування на напад або ризик нападу, та сприяє в межах компетенції їх діяльності та за можливості інформує про перебіг евакуації, місця перебування учасників освітнього процесу;

9) у разі наявності постраждалих від нападу організовує надання їм домедичної допомоги, у тому числі із залученням екстрених служб;

10) за можливості оповіщає батьків, інших законних представників про переміщення здобувачів освіти в укриття;

11) погоджує повернення учасників освітнього процесу до навчання після завершення заходів, вжитих у разі нападу або ризику нападу на заклад освіти, а також перевіряє кількість здобувачів освіти [4].

Поряд з тим, постановою Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2023 р. № 867 затверджений Порядок реалізації експериментального проекту «Спеціаліст із безпеки в освітньому середовищі», метою якого є забезпечення безпеки в освітньому середовищі, у тому числі запобігання, раннє виявлення, припинення та усунення можливих негативних явищ, шляхом запровадження та організації діяльності спеціаліста із безпеки в освітньому середовищі. Учасниками цього проекту є МОН, Мінінфраструктури, Мінсоцполітики, Національна поліція, ДСНС, а також органи місцевого самоврядування Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Закарпатської, Запорізької, Житомирської, Івано-Франківської, Київської, Кіровоградської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Харківської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької та Чернігівської областей. Координатором експериментального проекту є МВС [5].

Підводячи підсумки розгляду питання засад безпеки навчальних закладів України, як елементу сектору критичної інфраструктури в умовах правового режиму воєнного стану можна стверджувати наступне – зазначене

питання є настільки актуальним, що не лише Міністерство внутрішніх справ, але й Міністерство освіти та науки, Мінінфраструктури, Мінсоцполітики, а також органи місцевого самоврядування роблять значні кроки для визнання навчальних закладів України елементом сектору критичної інфраструктури в рамках діючого законодавства.

Список використаних джерел:

1. URL: <https://saveschools.in.ua/>
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 березня 2023 р. № 221-р Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2023 рік URL: <https://ips.ligazakon.net/document/kr230221?an=1>
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07 квітня 2023 року № 301-р Про схвалення Концепції безпеки закладів освіти URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2023-%D1%80#Text>
4. Спільний Наказ Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства освіти та науки України від 18.08.2023 № 685/1013 «Про затвердження Порядку раннього попередження та евакуації учасників освітнього процесу в разі нападу або ризику нападу на заклад освіти» URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE40639?an=1>
5. Постанова кабінету Міністрів України від 15 серпня 2023 р. № 867 «Про реалізацію експериментального проекту “Спеціаліст із безпеки в освітньому середовищі» URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-realizatsiiu-eksperimentalnoho-proektu-spetsialist-iz-bezpeky-v-osvitnomu-t150823>